

KREŠŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLICKÉ NOVINY
 VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠESTNÁST STRANÁCH.

Predplatná cena :

Na celý rok — — 4 koruny — hal.

Na pol roka — 2 „ — „

Na štvrt roka — 1 „ 20 „

Jednotlivé číslo 8 hal.

Zodpovedný redaktor :

Dr. ALEXANDER ERNSZT,
páp. komorník.

Majiteľ a vydavateľ :

JAN MOLNÁR.

Redakcia a vydavateľstvo :

Budapešť, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 27. szám.

sem sa majú posielat' predplatky, jako dopisy do novin
 ohlášky a náhodné reklamácie. Cena jedného 5 stúpcového
 nonpareill riadku 30 hl. Rukopisy sa naspak nedávajú.

Ostatný tromf liberálov.

V hrozných rozpakoch nachodila sa liberáli, keď už ten najostatnejší tromf vyhodili, čo mali v zásobe. Hovoria, že je pomsta sladká. Liberáli ale nech si dobrý pozor dajú, aby im od tej jejich pomsty zuby nestrply; bo možno že im to v prvom okamžení sladko padá, keď vidia, ako sa hrozne vypomstili, len že tá jejich pomsta hrozne sprostá a nešikovne nasnovaná, a preto im zaiste od nej aj zuby stúpnu, len aby im celkom nevypršaly.

V tých hrozných zápasoch, ktoré besne proti koalícii vedú, prišli liberáli s jejich neblahými žartami ku koncu. A preto vyhodili teraz jejich ostatný tromf. Ako sa namáhali rozdvojiť koaliciu! Všetky jejich snahy byly ale daromné. Dali sa očerňovať, pomlúvať jednotlivých údov koalície. Očerňovali ich v Budapešti, očerňovali ich vo Viedni, ba ešte až tam kdesi v Berlíne spojili sa so židmi, dali písať tie najsprostejšie a najhnusnejšie veci, platili hrozné peniaze, len aby jednotlivé osobnosti koalície nemožnými učiniť mohli. Všetko na darmo. Ohavné plány liberálov vyšly na svetlo a záležitosť táto ku väčšej oslave li-

Komura, japonský vyslanec pri uzavretí pokoja.

berálov nachodí sa prítomne v rukách kráľovského súdu. Huckali ďalej liberáli jednotlivé politické stránky v koalícii jednu oproti druhej, len aby sa koalícia rozpadla. Koalícia ale pevne stojí. Liberálna stránka sa oproti rozpadá, v liberálnom kruhu tak ako po krajine. Predpísali si k potuženiu Fejérváryho s jeho chýrnou vládou. Fejérváry sa o všetko pokúsil, aby koalíciu potrať mohol. Odročil snem, očerňoval, agitoval proti koalícii. Vyhrážal sa tým najhlúpejším spôsobom. Konečne keď videl, že s koalíciou nič zviať nemôže, aby celú krajinu od koalície odvrátil, hodil do krajiny a do širokých vrstiev ľudu otázku všeobecného volebného práva a druhú otázku na čiastočné zoštátnenie cirkevných majetkov. S otázkou všeobecného volebného práva sám seba na posmech uviedol pred celým vzdelaným svetom. Krajinu nie proti koalícii pobúrnil, lež proti sebe samému. Čo sa týka otázky, aby cirkevné statky štát vzal do svojej správy, týmto pravda lichotil židom a iným neznabohom na patričné kruhy cirkevné nedocielil ale žiadneho nátlaku. Ba docielil len to, že väčšina obyvateľstva krajiny, katolíci totiž odvrátiť sa museli od neho a tak aj tento ohavný plán Fejérváryho slúžil zase len k posilneniu koalície. Prišiel deň 15-ho septembra, keď Fejérváry pred snemom počet mal skladať zo svojho šafárenia. Pozdvihnutá je proti nemu a proti jeho vláde obžaloba. Pred obžalobou zutekal Fejérváry ako zmužilý generál. Kroz toto neposlúžil ani sebe, ale ani liberálom, bo po takomto mužskom chovaní sa každý pravdu a spravodnosť milujúci človek odvrátiť sa musí tak od Fejérváryho, ako z hĺbín duše opovrhnuť musí celý liberalizmus.

Po páde Fejérváryho ležalo to jasne ako na slnci, že v Uhorsku možná je len vláda na základe koalície, akožto väčšiny snemu. Toto je tak jasná a prirodzená vec, ako tá stará pravda: že dva a dva sú štyri. Toto uznali aj liberáli a toto uznal aj celý svet.

Tejto verejnej mienke nechcel sa podrobiť gróf Tisza, komu na tom záleží, aby liberalizmus zase prišiel ku vláde, a nechcel sa jej podrobiť ani barón Gejza Fejérváry. On musí padnúť pre koalíciu, proti nemu je pozdvihnutá obžaloba, napokon sa musí dostaviť pred vyšetrojúcu snemovú komissiu, to on ako generál neznesie. To sa musí prekaziť, a to mu je vítaná príležitosť, aby

sa na tej koalícii vypomstil. Keď teda išiel po pätnástom septembri do Viedne, vymyslel si on hrozný žart, za ktorý ale zas len jeho, a výlučne jeho odsúdiť musí celá krajina. Dľa tohoto nového plánu Fejérváryho vodcovia politických stránok koalície povolani boli na audienciu ku kráľovi. Dostavili sa teda na túto audienciu: Franc Kossuth, gróf Albert Apponyi, gróf Julius Andrássy, gróf Aladár Zichy a barón Dezider Bánffy. Od tejto audiencie so všetkým právom očakávala celá krajina, že vláda z väčšiny snemovne vymenovaná a že aj krajinská kríza konečne rozriešená bude. Nestalo sa ale to, čo celý svet očakával, lež celkom iné a tomu protivné.

Vodcovia koalície prišli na audienciu ku kráľovi v sobotu dňa 23-ho septembra o 11. hodine. Kráľ ich prijal v sieni pre verejné audiencie určenej a oslovil ich najprv v nemeckej reči, potom ale prečítal program v reči maďarskej z päť bodov pozostávajúci, na základe ktorého koalícia mala by prevziať vládu. Mienku svoju dotyčno programu a osvedčenie, či koalícia vládu prevezme, vodcovia dľa nariadenia kráľa zdeliť mali ministrom zahraničných záležitostí, grófovi Goluchowskymu. Konečne, keď podotknul kráľ, že jestli koalícia na základe tohoto programu vládu neprevezme, zodpovedná bude za všetko, čo na krajinu zlého nasledovať bude, audiencia bola zakončená a netrvala len krátkych päť minút.

Toto je ten najnovší figel Fejérváryho, a on je spolu ten najzlostnejší a ten najhriešnejší. Ten najzlostnejší krok je to, čo Fejérváry v živote dakedy učinil, bo týmto uponížil chcel vodcov koalície pred celým svetom a chcel takto koalíciu nemožnou ušiniť. Nemožnou ju chcel ušiniť pred kráľom a nemožnou pred celou krajinou. Či sa mu to u kráľa podarilo, to budúcnosť ukáže, že ale uponížením koalície Fejérváry len sám seba uponížil pred krajinou, o tom sa sám mohol presvedčiť, keď sa vodcovia tejto uponíženej koalície v nedeľu domov navrátili. Na tisíce ľudu prijalo týchto uponížených vodcov slávnostne na nádraží budapeštianskom. Takého triumfu sa Fejérváry nedožije, keď ešte sto rokov bude rakúskym generálom. A jestli ešte doposiaľ celá krajina nedržala s koalíciou, to teraz môže byť Fejérváry presvedčený o tom, že celé Uhorsko, do posledného chlapa, čo má rozum na svojom mieste, za

koaliciu bude žiť, pracovať a hlasovať. Tento posledný krok Fejérváryho, ktorý proti koalícii podujal, je ale ten najzlostnejší v politickom ohľade. Dľa toho plánu, ktorý si on s Tiszom ukuval, posvätná osobnosť kráľa postavená je do popredia. Nie na Fejérváryho má padnúť rozhorčenie celej krajiny, lež na posvätnú osobnosť kráľa. Povinnosť verného generála je kráľa svojho brániť, zastávať, nie ho ale vystavovať rozhorčenosti celej krajiny. Povinnosť Fejérváryho ako ministerpredsedu bola medzi kráľom a Uhorskom svornosť ustáliť, pokojné a blahonosné jestvovanie zabezpečiť: on ale v tom zodpovednom stave a úrade jednostajne len na tom pracoval, aby medzi kráľom a väčšinou snemovne čím väčšie nedorozumenie panovalo. Vyslaný bol kráľom, aby kliesnil cestu, žeby vláda z väčšiny vymenovaná bola, on ale zaslepený, kliesnil cestu k vôli grófovi Tiszovi liberálom. Z tejto príčiny zostavil vo Viedni ten program, ktorý kráľ pri audiencii vodcom koalície prečítal a ktorý oni prijať nemohli, bo nestojí ani na základe konštitúcie, ale ani na základe vyrovnania z roku 1867. Týmto hriешným krokom previnil sa barón Gejza Fejérváry proti kráľovi, a previnil sa i proti konštitúcii Uhorska. Tejto viny dopustil sa ale Fejérváry i ako uhorský ministerpredseda. Nie koalícia, lež Fejérváry je zodpovedný za to, že krajina naša nemá vládu z väčšiny snemovne. Nie koalícia, lež bar. Gejza Fejérváry je zodpovedný za všetko zlé, čo v krajine nasledovať a čo krajinu zastihnúť môže, následkom jeho nezákonného a v každom ohľade politickom nepoctivého jednanja.

Posledný tento figel pomsty neuponížil koaliciu ani v krajine ani pred cudzozemskom. Uponížil ale v najväčšej miere liberálov, jestli sú ešte uponíženia schopní. A uponížil najväčšími baróna Gejzu Fejérváryho; spolu ale volá hlasnejšie než trúba dňa súdneho o zadosťučinenie národu a krajine, a toto nevystane, keď snem na zadanú obžalobu, proti všetkým, čo sa prehrešili proti národu a vlasti, ortiel svoj vynesie. A tento figel liberálny aj zaslúži aby bol vynesený nad ním ten najprisnejší ortiel a aby spolu s ním úplne zahynul aj liberalizmus, ktorý bol i tak len na zkažu národu.

Kreštania katolíci, čítajte len dobré našské knihy a časopisy!!

Súkromné volebné právo vo Francúzsku.

Veľmi mnoho sa hovorí v rozličných shromaždeniach o tom súkromnom volebnom práve, ktoré v mene liberálov Kristóffy zaslúbil socialdemokratom. Vynášajú sa uzavretia, v ktorých si toto právo žiadajú socialdemokrati a tí čo s nimi držia. Ako ale toto právo vlastne vyzerá, to ani Kristóffy nevie, ani tí, čo si ho tak túžebne žiadajú. Bo keby to vedeli, zaiste by za ním nedychtili. Súkromné volebné právo zavedené je vo Francúzsku. Ako ono tam vyzerá, to vďať z nasledujúceho dopisu, ktorý Raoul Chelárd Francúz poslal jedným budapešťanským novinám a ktorý nasledovne zneje:

«Dovolíte snáď, keď mešťan takého štátu, v ktorom všeobecné a súkromné volebné právo od dávna zavedené je, niekoľko riadkami prispejem k osvetleniu toho veľkého a nebezpečného pohybu, ktorý Fejérváry a Kristóffy inauguroval v Uhorsku.

Ja som volič dľa všeobecného a súkromného volebného práva. Som aj politický spisovateľ. Ako taký mal som príležitosť s pozornosťou sledovať vplyv tohoto zákona na vývin, alebo lepšie povedané na hatenie tohoto vývinu vo Francúzsku.

Každý vzdelaný človek vie, že Francúzsko zaostatie svoje, behom posledných desať rokov na hospodárskom a národnom poli, privlastňovať musí len zákonu všeobecného a súkromného volebného práva. Celá novinárska spisba napospol obanovala túto reformu, vynímajúc daktorých menších novín pre najnižšie vrstvy ľudu určených. Je to už ale pozde! Bo je toto také právo, že kde je raz zavedené nedá sa viacej vykoreniť. Cteným členom lígy uhorskej (čo za toto právo bojujú) odporúčam, aby dobre dávali pozor, čo sa bude na rok robiť vo Francúzsku, keď tam prevedené budú volby ablegátov do snemu.

Neni tu viac národnej politiky, ani národných ideálov. Panujú tu len ideále okresov a politika kantonov jednotlivých stolíc a tieto lichotia tým najnižším vrstvám ľudu. Každý francúzsky občan keď má jedonadvadsať rokov, je voličom. Este ani plnoletý neni, sú pády, že ani čítať, ani písať nevie, sotva prišiel domov od vojančiny, pri tom ale predpokladajú o ňom, že ako občanvolič, pozná záujmy vlasti a slúžiť ím bude. Keď k tomuto vezneme známu vôbec povrchnosť Francúzov a hlúposť prespolného ľudu francúzskeho, to si môžeme ľahko predstaviť, čo za nesmysel musí kandidát tomu ľudu povyprávať, aby sa mu zapáčil a aby ho do parlamentu poslal.

Panujú tu len húfy ľudu, lebo sú v najväčšom počte. Intelligencia sa neberie do ohľadu. Intelligentný človek s rozhorčenosťou vidí, že mu je nemožno účasť brať v štátnych záležitostiach. Utiahne sa preto a neide ani kortešovať, ani votizovať, nestará sa o politiku svojej vlasti, smeje sa nad parlamentom a nad jeho politikou. Francúzsko má trinásť millionov voličov. Polsiedma miliona voličov výlučne intelligentných a vyšších tried neidu ku volbe. O voličoch chudobných a v každom ohľade hlúpych tried, hovoria že sú to hlasujúce hovädá.

Francúzsky ablegát teda pri všeobecnom a súkrom-

nom volebnom práve, len jednu štvrtinu francúzskych voličov zastáva na sneme a toto je, čo do vzdelanosti tá najnižšia trieda ľudu. Za toto ozaj nenie hodno zaviesť to všeobecné a súkromné volebné právo.

Jakým spôsobom stane sa u nás človek ablegátom? Pohliadnime na beh života našich 589 ablegátov. Kto cíti v sebe ambíciu na ablegátstvo, najprv začne v tej dedine, kde sa narodil, politizovať a intrikovať, aby ho vyvolili za mešťanostu. Combes aj ako ministerpredseda podržal si hodnosť mešťanostu svojej dediny. Kto sa za ablegátstvom chápe, keď je už raz mešťanostom, hľadá aby bol potom okresným radcom. Keď sa už dobre vyznal vo svojom okrese, vie kde je treba vicinálka, elektrická dráha, nemocnica, a vôbec kde potrebujú peňiaze, potom navštívi radom krémárov, sľubuje každému a všade všetko a stane sa ablegátom. Vo Francúzsku je 450.000 krémárov. Na 70 Francúzov padne jedna kréma. Do smiechu je tam pohyb proti alkoholizmu, kde v prvom rade štát bere ohľad na krémárov a ich podporuje, ako verných republikánov a socialistov. Z tohoto nasleduje, že takto vyvolení ablegáti, keď sa stanu ministrami do národnej správy vovlečú vždy len vicinálsku politiku. Každý ablegát len na tom pracuje, aby z obecných štatných peňazi svojmu okresu čo možno najviac vyprostredkoval. Takýmto spôsobom máme vo Francúzsku námorné prístavy, ktoré päťdesiat millionov frankov koštovaly a ktoré lode nikdy ani len nevidia. Tak máme pol miliona úradníkov a z týchto dvestokráttisíc sú samé sinekury. Na jedného občana padá desať úradníkov. Vlády rozdávali nové úrady a obecné peňiaze ablegátom a títo ich zas ďalej rozdávali, aby sa zabezpečili pri nových voľbách.

Z tohoto aj to nasleduje, že parlament francúzsky celkom je neschopný k zabezpečeniu si vplyvu v politike cudzozemska. Politiku s cudzozemskom prevádzajú sami ministri odbočne od snemu. Pri tomto pravda celkom zaniklo naše obchodníctvo s cudzozemskom. Vo francúzskych prístavoch vídať len cudzé lode a len tieto odhavujú medzinárodný obchod. Vo francúzskych kolóniách máme len úradníkov, ale žiadnych francúzskych kolonistov. Tí čo tam pracujú, sú Angličania, Holandi, Španieli a Nemci.

A toto všetko privlastňovať musíme tomu zákonu všeobecného a súkromného volebného práva. Naša inteligencia sa celkom odcudzila od politického života a o nič sa nestará, bo vie, že je v menšine, ľud ale nasleduje ľživé heslá demagogov.

Alexander Dumas o všeobecnom a tajnom práve volebnom a o konštitúcii francúzskej vyslovil sa nasledovne: Zásadou našej konštitúcie je, že k objasneniu pravdy a práva je dostatočné, keď odhlasuje desaťmillionov hoviad.

Uhorsko na tolko je potrebné vyššej a širokého rozhľadu politiky, že by to opratívne nešťastie bolo, keby štát s odtisnutím inteligencie ako korisť mal byť hodený proletárom a tým najnižším triedam. Nech vás Boh od toho zachráni. Raoul Chélar.

Francúzsky spisovateľ následky všeobecného voleb-

ného práva opisuje len z národnohospodárskych a politických ohľadov. Ešte krušnejšie sú ale tieto následky v ohlade mravnom a duševnom. V tomto ohlade francúzske zákonodarstvo také zákony vynieslo, ktoré doprosta oproti postavené sú každému mravnostnému a náboženskému presvedčeniu. Známo je ako tam povyháňali z krajiny všetkých mníchov a mníšky, ako ich olúpili jejich majetku. Ako im na tisíce škôl len preto odobrali, aby mládež kresťanská nebola vychovávaná v bázni božej. Toto sú všetko skutky všeobecným a tajným volebným právom vyvolených ablegátov. Išli oni však v jejich bezbožnej robote ešte ďalej. Pomery medzi cirkvou katolíckou a medzi štátom francúzskym už od Napoleona I. sriadené boly tak rečeným konkordátom. Jedon z následkov všeobecného volebného práva je: že tento konkordát túto smluvu medzi cirkvou a štátom prítomne zničili. Najprv zhabali cirkevné statky a zaviazali sa že bude štát platiť biskupov a kňazov a znášať farchy katolíckeho kultu. Včul si doniesli zákon dľa ktorého nebudú platiť ani biskupov, ani kňazov. Mnoho biskupských stolíc je uprázdnených. Kostoly, kaplny a vôbec všetky budovy náboženských cieľov prejdu do vlastníosti štátu a obce keď ich potrebujú môžu si svoje vlastné kostoly od štátu do árandy vziať. Zákon všeobecného a súkromného volebného práva, tieto a ešte hroznejšie následky má pre katolíkov Francúzska. Či už rozmýšľali nad tým tí, čo pri rozličných ľudových shromaždeniach za tento zákon rečnia, neskúsenému ľudu ho odporúčajú?

POLITICKÉ CHÝRY.

O kríze.

Vodcovia spojenej opozície v sobotu dňa 23-ho septembra povolani boli na audienciu ku kráľovi. Dostavili sa na túto audienciu Franc Kossuth, gróf Albert Apponyi, gróf Julius Andrassy, gróf Aladár Zichy, barón Dezider Bánffy. Kráľ vodcov opozície prijal presne o jedenástej hodine a prečítal im program, na jehož základe mali by prijať vládu. Mienku jejich o tomto programme dľa nariadenia kráľa zdeliť mali ministromi zahraničných záležitostí grófovi Goluchowskymu. Audiencia trvala vôbec len krátkych päť minút. Po audiencii držali vodcovia opozície poradu a na tejto sa usniesli, že nebudú s Goluchovskym pojednávať. Ohľadom ale na rozkaz kráľov išli ku ministromi zahraničných záležitostí a povedali mu otvorene, že s ním nepojednávajú, bo že on nenie uhorský minister, ani uhorský človek, zdelili mu tiež že na základe kráľom im doručeného programu spojená opozícia vládu neprijíma, bo v tomto programme obsahujú sa zásady uhorskej konštitúcii protivné. Goluchowsky išiel hneď na audienciu ku kráľovi a onedlho zdeleno bolo vodcom spojenej opozície, že sa kráľ ináč rozmyslel a nahliadol právnosť jejich žiadostí a ku po-

jednávaniu s nimi splnomocňuje hlavného dvormajstra grófa Bélu Cziráky-ho. Gróf Béla Cziráky však práve v sobotu nebol vo Viedni, ale zdržoval sa v Šoprone. Vodcovia spojenej opozície čakali na príchod Cziráky-ho. Cziráky ale prišiel až v nedeľu ráno. V nedeľu o deviatej zdeleno bolo vodcom spojenej opozície, že Cziráky prišiel a o desiatej hodine žiada s nimi pojednávať v paláci uhorského ministerstva. O desiatej hodine dostavili sa vodcovia spojenej opozície u Cziráky-ho a pojednávali s ním dlhý čas, pri čom mu vysvetlili, že spojená opozícia a žiadna politická stránka kráľom podaný program prijať nemôže bez urazenia konštitucionálnych práv Uhorska. Cziráky túto mienku vodcov koalície sdělil kráľovi. Na odpoveď Czirákyho čakali vodcovia až do poltretej popoludní. Ponevác ale do tých čias Cziráky od kráľa žiadnu odpoveď nedoniesol, vodcovia o tretej odcestovali do Budapešti. Naložili ale, že jestli by od Czirákyho pozdejšie dajaká odpoveď prišla, aby túto odovzdali grófovi Apponyimu, ktorý sa zdržuje neďaleko Viedne v letníku Weidlingau. Sotva odcestovali vodcovia z Viedne, prišiel gróf Cziráky a bolo mu povedano, aby sa unúval ku grófovi Apponyimu. Takto stáli veci v sobotu. Čo donesie krajine budúcnosť, to nevedno, o tom ale presvedčený je každý v krajine, že vodcovia spojenej opozície statočne vyplnili svoju povinnosť. Čo sa ďalej dialo vo Viedni, o tom sdeľujeme nasledovné.

Pred audienciou.

Zamračeno a neprijemno bolo vo Viedni už za rána v sobotu. Gróf Albert Apponyi z letníka Weidlingau prišiel do hostinca Bristol ku Kossuthovi a radil sa s ním, pri čom prítomných bolo aj viacej ablegátov neodvislej strany, čo sa práve vo Viedni nachodili. Po deviatej prišiel ta aj Bánffy a napokon okolo desiatej gróf Aladár Zichy. Porada u Kossutha trvala do pol jedenástej, potom sa vodcovia chystali na audienciu.

V Burgu.

Vo veľkom dvore burgu už o desiatej shromáždilo sa mnoho zvedavého ľudu. Žandári burgu vyrukovali v neobyčajnom počte a zvedavý ľud odtisli z prostriedku nádvorja na ľavú stranu. Ako veľké hodiny burgu poljedenástu ukazovali, hnal od Michalskej brány krytý koč a postál pred schodami, čo vedú ku bytu kráľovmu. Z koča vystúpil barón Dezider Bánffy a zmyzol v schodnej sieni. O tri minúty prišiel druhý krytý koč, v tomto sedej gróf Julius Andrassy a gróf Aladár Zichy. Za nimi hneď doviezli sa gróf Albert Apponyi a Franc Kossuth. V sieni čakania na prvom poschodí prišiel k oknu barón Dezider Bánffy a pokynul dolu stojacim prišlým vodcom, aby išli hore, tak zvanými Batthyany schodami podali sa teda na prvé poschodie.

Ablegáti v sprievode Kossutha, ktorí sa tiež na kočoch doviezli, postáli v prostried dvora. Viktora Rákosiho zaraz oslovil jedon burg žandár:

— Zakázané je tu stáť, nech sa páči odísť.

Viktor Rákosi takto odpovedal:

— My sme uhorskí ablegáti a patrime ku sprievodu Kossutha. Nech sa páči ďalej ísť.

Prišiel aj druhý žandár, lež darmo. Napokon zavolali hlavného žandára, ktorý potom vyniesol ortiel:

— Neráčte bantovať pánov ablegátov.

Bolo práve jedenásť hodín; ablegáti na dvore práve o tom začali sa rozmlúvať, do kedy asi audiencia bude trvať, keď sa stala vec neočakávaná. Päť minút bolo po jedenástej a burgžandar pri schodoch volal kočišov a na to hneď piati vodcovia koalície vyšli do podbránia. Sadli do kočov a odjachali k najväčšiemu prekvapeniu tam prítomných.

— Čo sa stalo? — pýtali sa všestranne. I začali ľudia hádať, že kráľovi zle bolo, a preto že je audiencia odročená.

Audiencia.

Ablegáti, čo vodcov do burgu vyprovadili, keď videli že sa tak chytro navracajú z audiencie, pospiechali za nimi do hostinca Bristol a vypytovali sa, čo sa stalo. Odpovedali im, že audiencia bola, trvala ale len celých päť minút. Rozpovedali vodcovia, že ich kráľ neprijal v pracovnej izbe, lež v sieni pre verejné audiencie. Aj oznámenie audiencie stalo sa tým spôsobom, ako pri verejných audienciach. O 11. hodine vstúpili uhorskí ablegáti do siene. Prvý šiel Franc Kossuth, za ním gróf Andrassy, Apponyi, Bánffy a Zichy.

Kráľ poklonou hlavy pozdravil ablegátov a celý výsluch previedol sa stojačky. Kráľ najprv nemecky mluvil ku ablegátom a povedal, že sa o veľmi vážnej veci jedná a preto sa dôrazne chce vysloviť. Preto povolal ku sebe vodcov väčšiny, aby ich oslovil, žeby prevzali vládu. Upozorňuje na ťažký stav okolností a na to, že jestli vládu neprevezmú, povstať môžu z toho veľké ťažkosti a roztržky. Čo sa toho týka, na akom základe majú prevziať vládu, to im osobne chcel dať na vedomie a včul im to aj prečíta.

Vtedy prečítal kráľ z karty, ktorú v ruke držal, po maďarsky vopred zostavené body, jejichž osnovu nižšie podávame.

Keď dokončil kráľ čítanie listiny, oznámil, že čo sa týka prevzatia vlády, na tomto základe k tomu ad hoc (vlastný výraz kráľa) splnomocnil ministra zahraničných záležitostí Goluchowskyho. Listinu ale, ktorú čítal, odovzdal Francovi Kossuthovi. Ako kráľ dokončil svoju reč, pohliadol na ablegátov, ktorí ho pozorne slyšali.

Z prítomných ohlásil sa barón Dezider Bánffy:

— Veličenstvo vaše teda rozkazuje — pravil — aby sme sa radili s grófom Goluchovským?

— Áno — povedal kráľ, ľahko zklonil hlavu, obrátil sa a vyšiel zo siene.

Obsah kráľovského programu.

Vodcovia spojenej opozície neuvěřnili obsah programu, ktorý im kráľ prečítal. Miesto nich učinilo to ministerium zahraničných záležitostí vo zvláštnom komuniké, v ktorom opísaný je dopodrobna celý beh tejto

pamätnej audiencie. Dľa tohoto zneje tento programm nasledovne :

1. Otázky vojenskej, nakoľko vzťahujú sa na veliteľnú a služobnú reč, ohľadom ktorých povolenia úplne sa vytvárajú a ostanú vytvorené, vylučujú sa z programu.

2. Základ pragmatickej vzájomnosti, tak ohľadom armády, ako zahraničného zastupiteľstva, ostane neporušiteľný.

3. Revízia 67. základu, nakoľko reč je o hospodárskych, alebo iných, pomeroch medzi Austriou a Uhorskom týkajúcich sa otázkach, nie jednostranne kroz kráľa a národ, lež len medzi oboma štátmi monarchie, spoluúčinkovaním oboch vlád a kroz ad hoc vymenované parlamentárne výbory vypracovaná a na základe jeho veličenstvom kráľom sankcionovaného kompromissu bude prevedená.

4. Záruka sa má prevziať za to : že potrebnosti štátu akožto účtovný prúmer, riadne assentovanie, obchodné smluvy budú votované a voľba údov delegácie, ako aj výboru kvótového bude prevedená. Konečne

5. Záruka prevziať sa má za to, že zaokrytie tých vojenských potrieb, ktorých čiastočne na rok 1904. a 1905. pripadajúce summy posledné delegácie votovali, bude prijaté, ako aj že prijatá bude predloha zákona obrany vlasti na dvojročnej službe sa zakladajúca.

Veličenstvo jeho ďalej pred spomenutými páni tak otcovsky ako dôrazne poukázať ráčil na tú zodpovednosť, ktorú by na seba uvalili v tom páde, keby koalícia podržaním doterajšieho stanoviska, snahu po tom, čo sa obsiahnuť nemôže, predložila triezvemu rozriešeniu prítomných pomeroch, následkom čoho nevysloviteľné trápenie a bieda uvalené by boli na krajinu uhorskú, ako aj jej obyvateľov.

Týmito slovami zakončilo ministerstvo zahraničných záležitostí kráľov program. Čo sa týka trápenia a biedy v Uhorsku, tie je zbytočné vyvolávať. Tie sú v skutku už tu v tej najhroznejšej podobe a zapríčinily ich liberálne vlády, ktoré ministerstvo zahraničných záležitostí vždy podporovalo. Čo sa ale zodpovednosti týka v páde neprijatia programu kroz koalíciu, zodpovednosť túto tak koalícia, ako celá krajina, s dobrým a s najčistejším svedomím zvaliť môže na baróna Gejzu Fejérváho a jeho kompanov.

Dojem audiencie v Budapešti.

O výsledku audiencie politické kruhy už v sobotu cez poludnie všetko vedely v Budapešti. V kruhoch sporej opozície sú vôbec toho presvedčenia, že celá táto audienca je dielom Fejérváryho, ba aj o tom sa vypráva, že ten programm, čo kráľ vodcom koalície prečítal, spisal uhorský minister pravosúdia Lányi. Liberáli v sobotu večer dali si veľkú hostinu, pri ktorej oslavovali Tiszu ako najväčšieho štátnika uhorského. Veď sú liberáli známi o tom, že ľubia hostiny, najmä keď ich druhý platí. Socialdemokrati sa tiež tešia a stroja sa na veľkú akciu, aby všeobecné volebné právo zavedené bolo nielen u nás v Uhorsku, lež aj v Rakúsku. Ešte sa konečne aj toho do-

zujeme, že si tam vymenujú Kristóffyho a baróna Gejzu Fejérváryho. Nuž veru je to smutne, že sa najdu u nás ľudia, ktorí akosi škodoradostne pozerajú na terajšie pomery v našej vlasti.

Návrat vodcov koalície.

Vodcovia koalície navrátili sa domov v nedeľu s rýchlikom o siedmej hodine večer. Pred nádražím shromaždilo sa z tejto príležitosti na tisíce ľudu. Z ablegátov prišli vodcom v ústrety: Koloman Thaly, barón Ivor Kaas, Gejza Polónyi, Vilhelm Vázsonyi, Móric Szatmári, Vilhelm Sümegi, Aladár Raik. Na nádraží pozdravil prichodiacich rečou hlavnomestský učiteľ Gejza Kacziany. Kossuth na reč túto v krátkosti odpovedal, že neprajný výsledok audiencie nezkláti koalíciu v jej vlasteneckom držaní. Pri hlučných výjavoch na tisíce shromaždeného ľudu opustili vodcovia koalície nádražie. Franc Kossuth navštívil kruh neodvilých, kde shromaždeno bolo veľmi mnoho vyslancov koalície. Ľud však na okruhu zatiaľ demonštroval, kým ho Kossuth krátkou rečou neoslovil a neprosil, aby sa v pokoji rozišli.

Telegrafické pozdravenie grófa Aladára Zichy.

V mesto Makó odhalili v nedeľu sochu Ludvika Kossutha. Mešťanosta Farkas z tejto príležitosti v mene celého mešťanstva poslal telegrafické pozdravenie grófovi Aladárovi Zichymu za neunavné účinkovanie jeho za práva a blaho vlasti.

Uznanie baptistov.

Sekta baptistov v Uhorsku nenie zákonne uznaná. Išli teda na audienciu ku kultusministromu Ďurovi Lukácsovi a ten im zaslúbil, že jejich prosbu ešte kým je ministrom vyplní. Či to nevie kultusminister, že takéto záležitosti patria pred snem? Nech sa opýta Lányiho, to je veľký zákonník!

Shromaždenie kresťanských socialistov.

Socialistom mesta Sopron zhnusili na židáci, preto v nedeľu dňa 24-ho septembra vydržovali shromaždenie, v ktorom sa sriadili ako kresťanskí socialisti. Na tomto shromaždení rečnil aj Karol Henc, ablegát našej ľudovej strany.

Porada ľudovej strany snemovej.

Ľudová strana snemová dňa 3. októbra popoludní o 5. hodine v miestnosťach svojho Kruhu drží poradu, ku ktorej sa povolávajú všetci ablegáti.

Ku terajším pohybom.

Výkonný výbor sporej opozície na deň 3. októbra svolal valné shromaždenie všetkých spojených stránok. Barón Gejza Fejérváry odcestoval do Viedne a bol vo stredu dňa 27. septembra na audiencii u jeho veličenstva kráľa.

Kresťania, kupujte len u kresťanov!

Z CUDZOZEMSKA.

Rusko japonský pokoj.

Rusi a Japonci 16. t. m. uzavreli prímerie, o čom došla nasledovná zpráva z Godšadanu: Ruský generál Oranovsky a japonský generál Fukušima sišli sa v blízkosti Šasedzu a bez toho, žeby si svoje sprievody boli predstavili, hneď začali vyjednávať. Keď ustálili hlavné body: zastavenie vojenských operácií, ustálenie demarkacionálnej čiary a uvedenie do života prímeria, stránky sa rozišli, aby vypracovali smluvu. Rusi navrhli deväť bodov, medzi nimi jeden, ktorý hovorí, aby bolo označené viac takých miest, na ktorých by sa obe strany mohli zdržovať. Japonci ale pridržali sa toho, že do neutrálnej zóny ani jedna strana nesmie vstúpiť. K večeru sa delegáti dohodli. Smluvu podpísal najprv Fukušima, potom Oranovsky. Smluva bola vystavená vo dvoch exemplároch a každá strana si vzala jeden exemplár. Potom si generáli podali ruky a vrátili sa ku svojim vojskám. Uzavretie prímeria bolo posledným dejstvom strašnej tragedie, ktorá sa teraz odohrala na ďalekom Východe.

Z Turecka.

Každý hovorí o tom, že uhorské a rakúske vojenské čaty v smysle 25. punktu berlínskej smluvy chystajú sa obsadiť Priepolie v novi-bazarskom sandžaku. Rakúske a uhorské čaty pri Tašlidži už prešli cez hranicu a medzi ľuďom rozdali mnoho zbrane. Baša Tewfik, turecký zahraničný minister opätovne vyzval pozornosť rakúsko-uhorského veľvyslanca baróna Calice na tieto okolnosti, ale na rozkaz sultánov len v najpriateľskejšej forme. (Celý chýr bude sa zakladať pravdepodobne na omyle, lebo naše čaty už od okupácie Bosny sú v Priepoli a pri Tašlidži (Plevje) niet žiadnej strategickej hranice. Oficiéri našej armády urobili si na to okolie výlet a z toho mohol povstať celý chýr.)

Z Afriky.

V Marockej otázke vydržovala sa nedávno konferencia, ako to teraz zdajú. Meno Algeciros onedlho budeme práve tak často čítať, ako nedávno Portsmouth, alebo Karlstadt, lebo aj v tomto španielskom meste bude sa vydržovať veľavýznamná konferencia. Jako totiž zprávy oznamujú, konferencia v otázke marockej zasadne v Algecirosi pravdepodobne počiatkom januára budúceho roku. Pred konferenciou Francúzsko a Nemecko budú medzi sebou dlho vyjednávať. Dr. Rosen, nemecký poslanec a budúci zástupca Nemecka v Tangere už od pár týždňov konferuje v Paríži s Revoilom, odborníkom francúzskeho zahraničného ministeria v marockých záležitostiach. S oboch strán, jak z nemeckej tak z francúzskej konštatuje sa, že sa oba štáty v tejto háklivej otázke sblížujú. Hlavným cieľom marockej konferencie bude to, aby zabezpečila v Marokku úplne slobodné kupectvo a týmto cieľom aby jak finančná tak aj policajná organizácia bola zlepšená. Toto nebude ľahkou úlohou, lebo Nemecko sa pridáva toho, aby bola v Marokku zavedená prísna finančná kontrola, o tejto ale Francúzsko nechce ani počuť. I to je otázka, či tá organizácia, ktorá má bdiť nad bezpečnosťou obchodu, má byť francúzska, nemecká alebo marocká. — Algeciros leží asi na štvrt hodiny cesty od Gibraltáru, číta asi štyridsaťtisíc obyvateľov a celý obchod medzi Gibraltárom a cudzozemskom sa tu vybavuje. Z Allgeciroského zálivu morská cesta do Tangera, hlavného mesta marockého trvá len tri hodiny.

BESEDNICA.

Poučné rozprávky.

(Dokončenie.)

Veľmi bol natešený, že mal takú dobrú výhovorku. Ešte sa aj zasmial. Ale Imrich neodstúpil. Chytil otca za ruku a povedal mu do srdca vnikajúcim hlasom:

— Vidím, že ma nenávidíte, preto nechcete prísť. Zabudnite, čo sa stalo, a odpusťte, veď to aj Boh žiada od vás. Nemyslíte, že vás tí znevážili, ktorí ma tak radi majú, a ktorým všetko mám čo ďakovať. Nikdy! To sú statočné duše. Jednoduchý roľník je pred nimi takým človekom, ako aj pán. Teda dajte ruku, že prídete.

— Nemôžem, nemôžem! Už som povedal, že musím byť prítomným na Vendelovej svadbe. Od toho neodstúpim, čo by čo bolo.

— Vidím, že vás darmo prosím. Bolí ma, že vaše srdce neviem k mieru pohnuť, ale dobre. Dobre, choďte na Vendelovu svadbu, ale až sa vám volakedy zle bude vodiť, a budete opustený, nezabudnite, že máte jedného syna, ktorý vás miluje a rád podelí s vami chlieb svoj. Majte sa teda dobre. Nech vás všemohúci Pán Boh požehná.

S tým mladí odišli. Starý Lalok stál ako kamenná socha. Hľadel na dvere, či sa otvoria. Ak áno, tak podá ruku synovi, odprosí ho a prisľúbi mu, že pôjde na svadbu. Ale sa dvere neotvorily. Bolo čuť hrmot vozíka.

— Nevrátili sa! — vzdychol Lalok. — Oh, ja nešťastlivý otec! Prečo som taký zátvrdlivý! Zvalil sa na stôl a plakal boľastne. Nevedel strpeť výčítok pobúreného srdca svojho a dal sa do usedavého plaču. Husté slzy padaly mu z očí, a jemu to tak dobre padlo. Pomali ale utišil srdce svoje a zapovedal sa, že zanechá divokosť. Taký bol ako vyhasnutá vatra, v ktorej len pár žeravých uhlikov svedčí o tom, že plameň jej nedáno do výšky šibal.

K vôli nemu v ten istý deň bola Vendelínova svadba, keď aj tí dvaja milenci prisahali si vernosť až do smrti. Starý Lalok dobrú vôľu pretvaroval, ale vidno bolo, že za jeho veselostou skrýva sa akýsi žiaľ. No svadba bola veľmi hlučná, veru inakšia ako Imrichova, ale pre otca veľmi pamätlivá, lebo od toho dňa všetko sa zmenilo v jeho dome. Otec nevesty dobre vyučil Rozálku, ako má zaobchodiť s Vendelom a so starým. I tak bola udatná persóna s hrubými kľbami a mocnými rukami. Keď videla, že starému smrdí robota, a len do sklienky hľadí, zrobila takú patáliu, že Vendel zutekal. Vyhresila starého, nadala mu do darebákov, do korhelov, že sa triasol ako osyka.

— Dám vám ja korhelice! Preslopte to, čo vyrobíte,

ale nie moje mozole. Buďte radi, že vám jiesť dám. Ani to nezaslúžite.

Starý počúval so sklopenou hlavou, a neopovážil sa slova prehovoriť.

Neskôr nevesta vytisla ho z izby do komory, lebo ako mu vykričala, ani toho nenie hoden, aby v izbe spával. Dobrá mu je komora, a ak sa mu neľúbi, nech ide k židovi bývať, že to bude vraj pre neho najlepšie.

Gr. Gustáv Karol Majláth, sedmohradský biskup.

Starý Lalok musel trpeť. Čo mal robiť? Majetok bol na Vendela prepísaný, nemohol sa brániť. Veru to bol trpký chlebič, čo mu nevesta dala, a neraz si z hlboka vzdychal:

— Bože môj, Bože môj, toto som zaslúžil? Pre toto som sa zostaral? Preto som volkal jedinému synovi a druhého som vyhnal? Oh, Imrich môj, kebych ja to bol popredku vedel, čo bude z teba? Vidím, že je to trest boží. Zaslúžil som ho, lebo som veľmi zhrešil.

Takýto biedny život mal Lalok.

Stalo sa, že Rozália porodila syna. Na to aj starého opanovala istá radosť. Tešil sa, že má vnuka, snáď ho

Boh preto ním obdaril, aby mal koho milovať a čomu sa tešiť.

Na krštenie pozvali veľa príbuzných. Tak to chcel rychtár, otec mladej matky. Varili, piekli, div dom neobrátili na ruby, ale na starého Laloka nikto sa neobzrel. Ako keby ani nebol na svete. Tmolil sa po dvore, chcel aby ho zbadali, lebo zápach mäsa, koláčov a hriateho šteglal nos jeho, ale veru nikto sa nepotkol doňho. Nikto ho nezavolať do izby na mierku. Chudák, myslel že sa mu srdce pukne od žiaľu. Utiahol sa do komôrky a pustil sa do plaču. Kto by ho bol videl a nebol by ho ľutoval, ten musel mať z kameňa srdce. Ale veru nikto ho nevidel. Nikto naň nemyslel.

Predsa ho však ktosi oslovil:

— Otec môj, poviem vám radostnú novinu. Pán Boh nás obdaril s malým synčekom, keď ste nechceli ísť na svadbu, na krštenie musíte ísť. Bez vás nepôjdem domov.

Michal sa zatriasol od strachu, pozre kto ho ruší v smútku, a vidí, že to Imrich. Myslel, že ten snáď preto prišiel, aby ho domrzal, teda vykrikol boľastne:

— Ešte aj ty?

— Áno, áno, už aj ja som otcom. Narodil sa nám pekný chlapček.

— Čo, chlapec? — pýta sa starý Lalok radostne.

— Áno, áno! V jeho mene som prišiel k vám a prosím vás poďte ho pozreť. Moju prosbu by ste istotne nevyslychli, ale prosbu malého nevinniatka musíte splniť. Poďte teda k nám a radujte sa spolu s nami.

— Idem, idem, syn môj dobrý. Ponáhľajme sa, aby som čím skôr videl svojho narodeného malého vnuka.

Skočil na nohy a bežal k vozíku s takým bystrým krokom, že jeho syn Imrich skoro ani nestačil za ním.

Vysadli oba na vozík a spešne hnali do Teslovej. Jasná chvíľa prišli do izby, vzal starý Lalok na ruky malé dieťaťko a bozkával ho, smial sa a plakal od radosti. Ťažké srdce jeho spustilo sa, a ono naplnilo sa slasťou. Skrže vnuka pýtal odpustenie od svojho syna Imricha, proti ktorému sa tak

ťažko previnil, keď ho ako malého chlapca vyhnal z domu.

Imrich ho viac nepustil preč. Úňho býval a mal spoločné dni až do smrti.

Fatranský.

CHÝRNIK.

Zloženie prísahy nových kráľovských tajných radcov. Gróf Karol Emanuel Csáky, biskup vacovský a gróf Gustáv Majláth, biskup sedmohradský v pondelok dňa 25. septembra zložili pred jeho veličenstvom kráľom prísahu ako t. kr. radcovia.

Posvätenie nového kláštora v hlavnom meste. V ulici Úllő, neďaleko kasárne Mária Terézie, dohotovený je nový kláštor, ktorý spojený bude so skvostným kostolom večnej poklony. Na tento kláštor grófka vdova Georgova Majláth obetovala 200 tisíc zl. Posvätil ho vo stredu 20. septembra Karol Káanter, opát-farár kráľovského zámku budínskeho.

Španielsky kráľ vo Viedni. Z Viedne oznamujú: Kráľ Alfons XIII. v druhej polovici novembra navštívi Viedeň so svojou matkou, kráľovnou Mariou Kristinou. Španielsky kráľ bude bývať v Hofburgu, matka-kráľovná ale u svojho brata arcikniežata Fridricha. Mladý kráľ len asi za štyri-päť dní sa pobaví vo Viedni a k jeho počte budú v schönbrunnskom divadle slávnostné predstavenia a sriadia veľké polovky.

Štiavnická jasenná púť. Medzi 14. a 17. septembrom odbavovala sa jasenná púť na štiavnickej kalvárii. Ludu sa zišlo ku tejto pobožnosti do osem tisíc. Spovedalo 14 kňazov. Prítomní boli pp. farári: Hidvéghy, Brogyáni, Roháč, Reiprich, Oswald, Janeček a p. kapláni: J. Pozim, Pavel Kollár, Jozef Hermann a Edvard Majerský z Detvy. Čas bol veľmi pekný, ľud preto z blízka i z ďaleka dostavil sa v tak veľkom počte ku tejto pobožnosti. Ku väčšej pohodlnosti pútnikov vystavená je za novších časov neďaleko kalvárie veľká budova, kde pútnici za päť krajiarov prenocovať môžu.

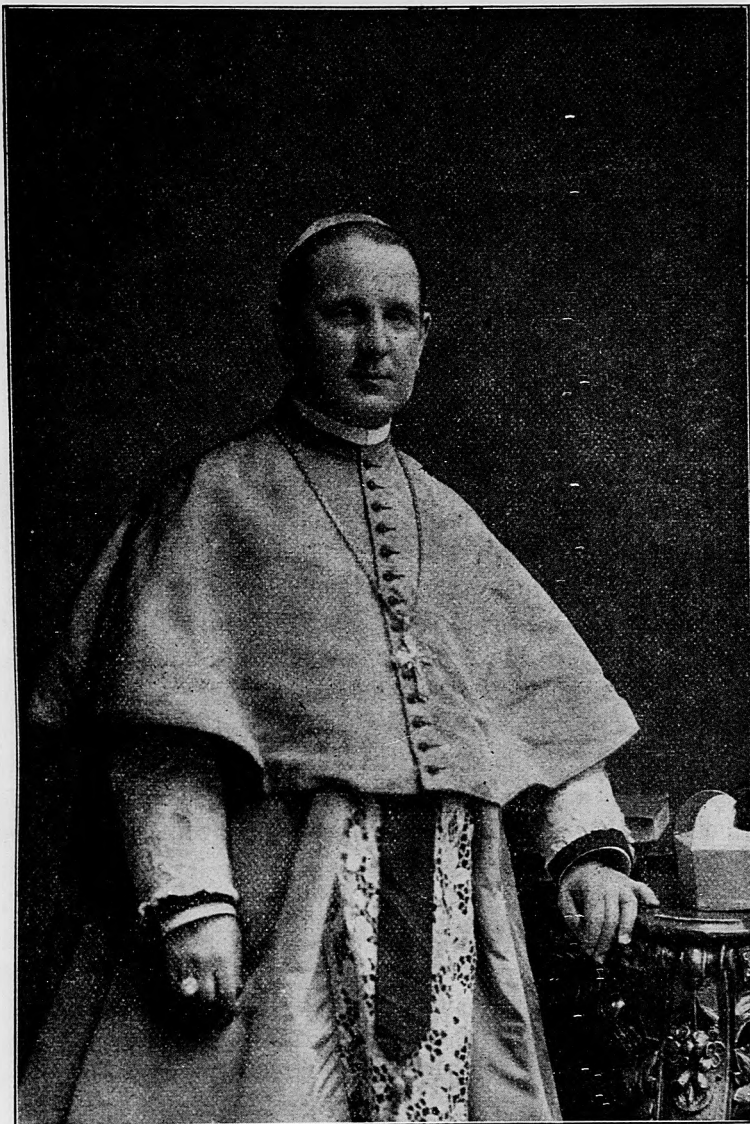
Chýry zo Spiša. Vo Veľkej Slavkovej pod Tatrami dňa 12. septembra zúril veľký oheň. Zhorelo asi 60 domov. Škoda je veľká. Veľmi mnoho zbožia padlo ohňu v obeť. Málo bolo zabezpečené. To je už tohto roku tretí veľký oheň vo Spiši. — V Šmeksi bolo do 31. augusta 3289 kúpeľných hostov. V Tátra Széplaku do 31. augusta 1435. V Tátra Lomnici majú budúceho roku šesť nových vill vystaviť. Gróf Alexander Károlyi si dá tam palácu podobnú villu vystaviť, ktorá má stáť 200 tisíc korún, — V Levoči vyšiel nový maďarský politický týždenník pod menom «Szepesi Ellenör».

Na nižno-šromovský kostol v Galícii obetovali najnovšie: Lipka, farár 2 koruny, Csizsmár, farár 1 korunu, Mattyasovszky, hlavný slúžny v Spišskej Starej Vsi 10 korún, Neogrady, spišský podžupan 10 korún, barón Luzsénszky 50 korún, Ernest Winkler, hlavný slúžny v Spišskej Sobote 10 kor. a nebohý Michal Stefanyák zo Spišského Riechvaldu 1 kor. Boh im zaplať. Prosíme o ďalšie milodary, aby sa ten kostol čím skorej vystaviť mohol. Ján Kriatkievics, farár v Nižných Šromovcákch, Galícia, o. p. Krosčenko nad Dunajcom.

Dedictvo anglického kráľa. Z Berlína oznamujú, že istý kapitán, menom Lindsay Wilson, ktorý zomrel tieto dni, poručil anglickému kráľovi Edvardovi obrovský majetok, ktorý je hodný 4 milióny mariek. Kapitán Wilson bol predtým vynikajúcim členom poprednej anglickej spoločnosti a v kráľovskom dvore ho veľmi radi mali.

Z príležitosti smrti jeho otca ale vysvitlo o Wilsonovi, že je nezákonným dieťaťom. Wilson sa vtedy utiahol a jako súkromník žil na svojom majetku.

Hrdinský skutok jedného žandára. Z Prešova píše: V obci Siba (st. šarišská) vypukol tieto dni oheň, ktorý hrozil celej obci spustošením. Práve vtedy jachal okolo bardijovského vlaku, na ktorom cestoval žandársky strážmajster Franc Pekk. Žandár, zbadajúc oheň, skočil s

Gr. Karol Emmanuel Csáky, vacovský biskup.

jachajúceho vlaku, bežal do obce a porobil všetky potrebné poriadky, aby udusili oheň. Okresný hlavný slúžny zakročil, aby žandársky strážmajster dostal vyznačenie.

Nehody. V obci Nagy-Surány (st. nitrianska) v tamojšej fabrike udalo sa nešťastie. Zapúšťali smolou strechu fabriky a robotník Martin Kajanovič, ktorý bol tiež na streche, dostal závrat a spadol dolu. Nešťastný robotník sa tak povážlivo ranil, že o pár minút skončil. — V Dolnej Súči (st. trenčianska) tesár Cyrill Sptel popravoval strechu. Medzi prácou si upíjal a podvečer, keď dokončil prácu, už bol trochu podnapitý a spadol na zem. Zlomil si pravú lopatkovú kosť a aj na ruke sa ranil.

Kráľ Alfons a policajt. Zo San-Sebastianu oznamujú, že španielsky kráľ Alfons XIII. mal v Bayonne (Francúzsko) zábavné dobrodružstvo, keď sa na automobile viezol do Biarritzu. Keď sa viezol kráľ cez mesto, jeden policajt ho pre rýchle hnanie pristavil a ťahal na zodpovednosť.

— Máte osvedčenie, alebo dovolenia na automobilovanie? — pýtal sa ho policajt prisne. — A či vôbec máte chaufferské vysvedčenie?

— Ani jedno nemám! — odpovedal kráľ.

— Tak vás musím oznámiť. Jako sa voláte a kde bývate?

— Volám sa Alfons Bourbon, som kráľom Španielska a teraz bývam v San-Sebastiane.

Policajt nafakaný pozrel na kráľa, pozdravil ho a prosil za odpustenie. Kráľ mu priateľsky vrátil pozdrav a pohol sa ďalej. Vo Francúzsku teraz zvedave čakávajú, či potresce polícia španielskeho kráľa pre rýchle vozovania sa.

Vražda v Štitníku. Z Rimavskej Soboty píšú, že administratívny výbor stolice gemerskej v stredu sa zapodieval so záležitosťou štitníckej vraždy, ktorá svojho času vzbudila všeobecný ruch. Ako je známe, v Štitníku zavraždili bohatú vdovu po Eugenovi Kerepesimu, rodenú Tereziu Szontágh a jej gazdinú Mariu Reiszovu. Zo zavedeného vyšetrovania vyšlo na javo, že vraždu spáchali 18roční mládenci Július Rigó a Ján Fabrák, ktorí sa vražde priznali, ale na hlavnom pojednávaní tvrdili, že ich najal vnuk starej ženskej Ivan Sebök. Vrahov odsúdili, Ivana Seböka ale na základe mienky pravosúdnej lekárskej rady pustili na slobodu, lebo sa dokázalo, že je choromyselný. Administratívny výbor gemerskej stolice uzavrel, že sa postará cestou administratívnej policajnej vrchnosti, aby Ivan Sebök jako nebezpečný človek umiestnený bol v blázinci.

Nešťastie jednej rodiny. Z Levoče píšú: Ondrej Talán, dozorca levočského ústredného väzenia urobil so svojou familiou na automobile výlet do Tatier. Predvčerom pri Spišskej-Belej na jednej strmej ceste pokazil sa hám a automobil prevrhol sa do priekopy. Dozorca sa nebezpečne urazil; jeho jeden syn vyskočil z automobilu, a zlomil si nohu a druhý syn, ktorý ostal na automobile, sa tiež ťažko ranil.

Zabil ich hrom. V obci Görbed (st. satmárska) na tani kompossessorátu udrél hrom a troch ľudí zabil. Jedného robotníka blesk omráčil a jeden robotník od ľaku onemel.

Útok na ceste. Po budafockej ceste tieto dni kráčal domov Albert Nizela, keď odrazu pristavili ho dvaja tuláci a žiadali, aby im vrátil tie paradajky, ktoré im ukradol. Nizela na to odpovedal, že on nevie o žiadnych paradajkách a ostro vystúpil proti tulákom. Títo sa ale vrhli na Nizelu, búsili ho po hlave, zteperili na zem a potom mu prekutali vačky, v ktorých našli 4 koruny. Nizela hneď oznámil útok na políciu, ktorá útočníkov v noci chytila. Títo sú nádenníci Ján Ottmann a Imrich Kiss a oba boli už viacrás trestaní.

Učiteľská voľba v Starej Vsi. Na druhú rímsko-katolícku učiteľskú stanicu v Spišskej Starej Vsi vyvolili dňa 17. sept. medzi 15 konkurentami diplomovanú učiteľku, v osobe slečny Veroniky Szajkovic.

Smrteľné nešťastie na poľovke. Z Dévy (st. huňadská) oznamujú, že majetní gazdovia Izidor Bugár a Vidor Kalteneszki šli v pondelok do hory poľovať na srnecov a stali si na postriežku. Odrazu Kalteneszki zazrel jednu srnu, začal ju prenasledovať, v nasledovnom okamihu ale srna mu zmizla zpred očí, lež za jedným kríkom videl čosi sa hýbať a mysliac, že je to srna, strelil v tom smere. Za kríkom ale bol jeho súdruh Bugár, ktorému guľa vbehla do brucha. Kým ho dovezli do obce, Bugár vykrvácal. Kráľ. fiškál zaviedol vyšetrovanie, či Kalteneszki zo zlého úmyslu, alebo len náhodou zastrelil Bugára.

Oheň na rýchlovlaku. Na rýchlovlaku, ktorý chodí z Viedne do Budapešti, medzi stanicami Moson a Kímle vypukol oheň. Chytil sa poštový vozeň vlaku. Vlak hneď pristavili, ale horiaci vozeň už nemohli oratovať. Zamestnanci povyskacovali von oknom a nikomu sa nestalo nič, len jeden poštový sluha sa ranil na hlave a na ruke. Vo vozni, ktorý odpáli, zhorely všetky poštové zásielky; listy, peňažné listy a baliky. Škodu, ktorá je ešte neznáma, vynahradí poštový árár. Jako povstal oheň, nevedia. V Rábe nový poštový vozeň pripáli ku rýchlovlaku. Vlak sa omeškal o poldruhej hodiny.

Odmenená statočnosť. Ešte vlni v septembri sa stalo, že v jednej izbe hotela «Royal» slúžka Anna Schöck pri upratovaní našla dve tisícikorunové bankovky. Polícia a správa hotela hľadali gazdu peňazí, ale nikto sa nehlásil. Ponevác uplynul zákonom ustálený termín, jeden rok a jeden deň, tieto dni na políciu odovzdali dve tisíciky slúžke Anne Schök. Slúžka podelila peniaze a istú čiastku z nich dala aj upratovačkám Anne Boreza a Františke Stassel, ktoré tiež byly v izbe, keď Anna Schöck peniaze našla.

Cholera. Z Viede oznamujú, že v Haliči sa novší choleričný pád neudal. Z Berlína oznamujú, že v Prusku od 14. do 15. septembra ochorelo devať ľudí na cholera a traja ľudia následkom cholery zomreli. — Z Carihradu oznamujú, že šírenie sa cholery v paláci tureckého sultána vzbudilo veľký strach. Sultán už dvarazy požiadal medzinárodnú zdravotnícku radu, aby sriadila zátvor, aby cudzozemské lode nemohly vykotviť v prístave Carihradu, ale cudzí delegáti proti tejto žiadosti Sultána vždy protestovali.

Výbor spišskej stolice v utorok dňa 3. októbra drží v Levoči svoje jasenné zasadnutie. Voliť sa bude vtedy podslužny do Starej Vsi. Doteraz sa traja kandidati hlásili na tento úrad.

Svevolné premenenie mien z dobrej vôle ministra vnútorných záležitostí: Salamon Fraenkl obyvateľ z Nyiregyházu volá sa napozatým Sándor Zoltán, Jakub Neumann, lekár v Budapešti vyvolil si pekné meno, takže od teraz bude sa volať Jenő Nemes; Jakub Gutfreund v Budapešti premenil si tiež svoje meno. a volá sa teraz Jenő Gyenes.

Vlámanie. Pekárskeho majstra Karola Birnbauma, ktorý býva na Hungária-körut-e, vo štvrtok, dňa 21. sept., v noci vyrabovali. Vlámání previedli dvaja pomocníci Birnbauma, ktorí sa ushovorili s troma svojimi súdruhmi. Traja kamaráti stáli na stráží, dvaja pekárski pomocníci ale vylámali skriňu svojho majstra a ukradli z nej 510 korún, dve zlaté retiazky, zlaté hodinky, prsteň a náramok. Zloději si potom podelili korisť a šli sa zabávať. Vlámání rano o 3. hod. zbadal okoloidúci policajt, ktorému rapadlo, že dvere pekárskeho obchodu sú otvorené. Vošiel dnu, zobudil Birnbauma, ktorý s hrúzou videl, že mu vylámali skriňu. Policia hneď začala stopovať zlodějov a v jednej kréme aj chytila štyroch vlamačov, ktorí sú: pomocníci Juraj Stojanovics a Milan Velebit a nádenníci Ludvik Német a Zoltán Vajda. Piateho zlodēja ešte nechytli. Väčšiu čiastku peňazí a šperkov našli ešte u zlodějov.

Pre 8 krajciov. «Tr. L.» píše: 14. sept. bol v Púchove (st. trenčianska) dobytčí jarmok. Jedon sedliak z Dohnane, menom Ondrej Paulis tiež viedol na jarmok kravu árendátora Armina Politzera, ktorú aj predal. Peniaze za kravu odovzdal Politzerovi, ktorý mu dal za predaj 40 halierov. Jednu čiastku peňazí Paulis hneď aj minul v jednej kréme, tak že mu ostalo len 8 krajciov a potom tak asi o 10. hodine predpoludním pohnul sa z jarmoku domov. Nešiel ale po hradskej ceste, lež cez horu. Sotva ale vkročil do hory, pristavil ho jeden neznámy človek a hroziac sa mu nožom, žiadal od neho peniaze. Keď Paulis ukázal 8 krajciov, útočník pichol ho do krku a ranil ho aj na ruke a žalúdku, potom vezmúc 8 krajciov, ušiel. Paulisa museli odviezť do Trenčína do tamojšej nemocnice. Odvážlivého útočníka žandári stopujú.

Chytili falšovateľa peňazí Na Vrútkach žandári chytili istého Jána Strážu, ktorý chodil na Vrútkach z obchodu do obchodu a všade pýtal za zlatovky koruny. Konečne ale aj obchodníkom bolo nápadné chovanie sa Strážu, ktorého aj žandári vzali na zodpovednosť. Také divné odpovede dal na otázky žandárov, že mu žandári prekutali vačky a našli uňho 29 od poly hotových strieborných zlatoviek a jedon stroj na robenie peňazí. Stráža sa sám chválil, že ani päť ľudí by neuneslo tie peniaze, ktoré on už pofalšoval. Pochodil už všetky väčšie mestá krajiny a všade žil z falšovaných peňazí. Žandári odvedli falšovateľa do Turčianskeho Svätého Martina k okresnému súdu. — Pozor teda dávajte pri prijímaní peňazí, aby ste nedostali falušné.

Púť do Maria Stein. Katolícki veriaci z hlavnomestského chrámu Jozefovského usporadujú púť na milostné miesto *Maria Stein*. Dňa 1-ho októbra, to jest na Ružencovú Pannu Mariu ráno o pol siedmej hodine pohne sa táto pútna processia z farského chrámu svätého Jozefa. Na milostnom mieste sprievodca púte slúžil bude svätú omšu a držať bude kázeň v slovenskom jazyku, popoludní litánie. Po litániach navráti sa processia domov. Ku tejto pobožnosti povolávajú sa všetci veriaci a ctitelia marianský slovenského jazyka, z farnosti sv. Jozefa, ako aj z ostatných okresov budapeštianskych, potom zo Starého Budína, z Novejpešte a z Kóbányi. V čas nepriaznivého počasia odloží sa púť na 8-ho októbra. Prosia sa ctení bratia a sestry, by sa na tejto púti čím väčším počtom zúčastvili. S náležitou úctou *Vincenc Jonec*, spevár.

HOSPODÁRSTVO.

O pomocných spolkoch.

(Pokračovanie.)

Mimo úverkových a potravných spolkov sú aj iné spolky. Takéto sú: čítacie, nemocných napomáhajúce, pohrabné, obecné sýpky, knižnice, pozemky vyárendujúce, poisťujúce a úrodu zceňujúce spolky. Jedným slovom, každé takéto združenie či spojenie sa ľudí k jednému cieľu smerujúce, spolkom nazývame. A takéto spolky sú pre ľudí veľkým dobrodením, to vidno aj z toho, že kde takéto spolky majú, tam je aj hmotné polozenie malých gazdov a priemyselníkov o mnoho lepšie.

Zo spoločných knižníc (biblioték) každý úd dostane knižku na čítanie, za čo platí 2—4 haliere. V čítacích kruhoch nielen čítajú noviny, časopisy a knižky, ale besedujú aj o obzvláštnych otázkach, s čím poučajú jedon druhého.

Nemocných napomáhajúce a pohrabné spolky na to sú, aby daly chorým peňažitú podporu, aby sa postaraly o lekára a o lieky, v smrtnom páde však dostane rodina 25, 50, 100 zl. pohrebných útrat.

Zem vyárendujúci spolok je ten, keď viac gazdov vezme do árendy väčší pozemok alebo celé panstvo, a

Kto na svoj majetok záložnú požičku mieni si vypožičať, tak nech sa s dôverou obráti ku **«Kisbirtokosok Országos földhitelintézet» Budapest, V. ker., Géza-utca 2. (svoj dom).** Tento ústav dáva tak malú jako aj veľkú požičku, preto aby bolo spomoženo stredno- a malo-hospodárom. Pre toto požičky už od 300 korún dáva. Kto veľké úroky prinútený je od jeho dlhu platiť, tomu náš ústav s lacnou požičkou ľahko môže pomôcť na jeho farchách. Predošlých veriteľov tento ústav s touto požičkou vyplatí, a za lacné peniaze odpravi všetky tie prekážky, ktoré sú s dávaním tejto požičky spojené. — Požičky sa do poly ceny majetku môžu zplácať na 15, 22, 25, 33¹/₂, 34 alebo 50 rokov. — Keď dlžník poriadne platí, ústav náš požičku nemôže vypovedať, ale dlžník svoje dlhy bárskeďy, lebo v celkosti alebo v čiastkach bez všetkých po- bočných výdavkov môže si splatiť. — Ústav tento dáva záložné požičky na 5% a na 4¹/₂%-tové požičky bez všetkého zťahnutia v hotových peniazoch vyplatí. — Komu je požička zapotreby, ten nech sa s dôverou obráti na tento ústav, odkiaľ každému na jednoduchý list vďačne dajú vysvetlenie.

každý dľa možnosti uživa tú čiastku, čo sa mu dostane. Árendu potom primerane k jochom platia do spoločnej kassy. Takýto spolok dakde konzorciumom nazývajú.

Zceňujúce spolky majú za cieľ zpeňažiť rozličné hospodárske výrobky: zbožie, krmu, víno, ovocie atď. Túto úrodu pozberajú od údov, a keď je toho už pár sto centov alebo hektolitrov, vtedy riaditeľstvo odpredá to a potom údov vyplatí dľa toho, koľko každý dal. K takémuto cieľu spoja sa aj priemyselníci, keď potom výrobky svoje vo väčšom počte — kvantume — odpredajú, a tak nemusia chodiť na jarmoky a troviť na furmanky. Takto vyhotovujú pre vojsko obuv a šatstvo.

Môžem povedať, že takéto spolky sú najväčšie dobrodenia pre malých hospodárov a priemyselníkov, a ohľadom na biedne postavenie jejich, zišly by sa ony v každej väčšej obci. Vieme dobre, že keď nám Pán Boh požehná na zvyš zbožia a my ho chceme odpredať, kupiec — obyčajne žid — toľko nám slúbi, koľko chce. Zbožia síce máme, ale peňaží nie, a veru treba na šaty, na opravu domu, najšúrnejšie ale na porcie, lebo v tomto ohľade štát nezná milosrdenstva, a notár zaraz pošle nám na krky exekútora. Teda ako si pomôžeme? Tak že pekné zbožie zmárnime, okolo ktorého sme sa toľko narobili. Dáme ho židovi za čo chce. Toto je preto, lebo židáci, napred sa ushovoria, že koľko dajú za metrický cent, a od toho neodstúpia. Teda oni určia cenu nášho výrobku, toto je jich spojenie proti nám. Nuž a aký choseň majú z toho! Pozrite koľko millionov peňaží a koľko millionov jutár zeme zdrapli, a zaraz budete vedieť s čím vládnu. Lacno kúpia a potom draho predajú. Toto je jich choseň, to je prameň jich bohatstva.

Čo by sa ale stalo, keby sme sa my kresťanskí hospodári pozhovárili, že po čom budeme predávať naše zbožie, a keby sme neodstúpili od našej smluvy?

To by sa stalo, že by židovskí kupci prinútení boli dať takú cenu, akú zapýtame, lebo veď nie oni, ale my dorábame zbožie, oni len kšeftujú s ním.

Prečo by sme to aj neurobili, keď nám to sľubuje taký zárobok? Prečo sa nebránime proti špekulantom, ktorí na našej koži zarábajú? Prečo si nepomáhame, ale len stoneme, bedákame, dlhy robíme, márnime roličky svoje, konečna v Amerike hľadáme útočisko?

Preto sa nehýbeme a nerobíme nič prospešného pre nás, lebo sme roztraseení, sami od seba nič nevieme započiať, alebo o nás nikto nemá starosti. My sme opravdové siroty. Otroci, ktorí na druhých mozolia bez toho, že by sme mali čo z toho.

Je nás najviac v krajine. My robíme najtvrďšie. Primerano výrobku našemu, my malí ľudia, či remeselníci, či hospodári, platíme najviac porcie, a predsa nás vláda najviacej zanedbala. Nikdy nemala starosť o nás. Nikdy nepoľahčila farchy naše, ba naopak, ona nás najviacej tlačila. A my predsa prinútení sme boli dlhé roky napomáhať nesvedomitú vládu liberálnu s tým, že nás silily k tomu vrchnosti, aby sme volili liberálnych ablegátov, vlastných to nepriateľov. Títo v snemovni nikdy nepovedali za nás dobrého slova a nevyniesli zákon, ktorý bol

by uľavil farchy nase. Vojsko, úradníci, ministri, nadžupani, učbári a iní dostali vždy, keď pýtali, nám sa ale ničoho neušlo. Takúto sprostú a pre nás škodnú politiku viedla vláda liberálna. Vyciala a ožobráčila práve tých, ktorí najviac mozolili za ňu. Ale aj my sme mnoho previnili. Nehospodárili sme tak ako treba, keď človek choseň chce mať z hospodárstva. A aj v politickom ohľade nezadržali sme sa statočne. Prečo nemajú hospodári na sneme svoju stranu? Prečo nenapomáhali ľudovú, ktorá najlepšie dbá o malých remeselníkov a hospodárov? Nuž prečo? Nech každý položí ruku na srdce a odpovedá! Teda nebedákajme a nežalujme sa ustavične, ale sa aj spovedajme...

Keby v každej obci bol zceňujúci spolok, v tom páde by sa zmenily pomery hospodárov. Utvorili by sme jedno ústredné riaditeľstvo, ktoré viedlo by všetky spolky, a dľa behu sveta určilo by cenu výrobkov našich. To by potom na vedomie dali spolkom, a tak nikdy by sme nezamárnili zbožie naše židom, ako to dosiaľ robíme. Koho by z nás dlžoba tlačila, nemusel by behať za užerníkom, ale dostal by od spolku na svoje zbožie, a tak nikdy by sme neboli ukrivdení a oklamaní. Spolok vždy by dočkal, kedy príde zbožie do ceny, vtedy by ho odpredal; a tak my by sme rozkazovali kupcom a nie oni nám. Všetko toto dosiahli by sme, keby sa nám chcelo, keby sme mali rozum a mužov, ktorí zaujali by sa za nás. Kým toto nemáme, nečakajme žiadnu zmenu. Osud náš neobrúti sa na dobrý. Nebudeme majstri, hospodári, ale biedni žobráci.

V ktorej obci je úverkový, potravný a zceňujúci spolok, tam majú ľudia ľahké živobytie, a vedia si pomôcť, lebo skrze úverkový spolok naučia sa sporiť, keď ale daktorý úd potrebuje peniaze a ich nemá, vtedy hospodár zbožie, priemyselník dáky výrobok dá spolku do zálohu. Tovar tento zceňujúci spolok speňaží, úd ale dostane zaň zo sklepu kresťanského to, čo potrebuje, a tak vyrovnal dlh svoj a kúpil tovar bez toho, že by bol čo len s halierom platil. Už aj z tohoto príkladu vidno, na akú pomoc je malým ľuďom (rozumieť hospodárov a remeselníkov) takýto spolok, a preto neviem ich dosť povzbudzovať k tomu, aby ho čím skôr zariadili. Bez práce nič dobrého nedocielime. Nečakajme až budú nám pečené holuby lietať do huby, lebo to nikdy nebude, ale dajme sa do práce. Viem, že sami nič nevyvedieme, ale však len najdeme priateľov, ktorí prispejú nám k pomoci. V prvom páde obrúťme sa k vyslancom našim, ba dajme im to za podmienku, že len tak ich vyvolíme, až budú vodcovia naši na poli hospodárskom a samobrannom. Hýbme sa teda, lebo ináč zahynieme v biede. Nemyslime, že len Amerika nám pomôže. Pri usilovnej práci aj tu najdeme blahobyť. Teda nezabúdajme na porekadlo: «Spomôž si človeče, tak ti aj Boh pomôže».

(Dokončenie nasleduje.)

**Zadovažujte predplatiteľov pre
«Krešťan»-a!**

DOPISY.

Pochválen Pán Ježiš Kristus.

Velactený Pán Redaktor!

Ráďte byť tak láskavý týchto pár riadkov v našom oblúbenom «Krestane» uverejniť.

Ponaváč ste už dvakrát boli tak láskavý riadky prostého roľníka uverejniť, znovu vám píšem, a to posledný krát zatiaľ, zakaiaľ sa tu dačo mimoriadneho neprihodí z ohľadu občianskeho a politického života. Musím pravdu soznať, že tie dva moje dopisy troška pobúrili našich ľudí; hneď bolo vidieť, ktorí sú v peci, lebo sa hniezdili a hnevali. A veď sa hovorí, že kto sa hnevá, že ten nemá pravdu; a potom keď sa aj spomenie nepríjemná vec o daktorej dedine bez spomenutia mien, škoda je sa hniezdíť, lebo s tým sa len ten zradí, že on je to, ktorý nemá všetko v poriadku. No vo všeobecnosti môžem povedať, že je naša obec jedna z tých najporiadnejších skoro vo všetkých ohľadoch. Hudba tu do roka len trikrát býva; bárs je u našich bohatých gazdov sila s iných strán sbehnutých paholkov, tito sa ale krotko chovajú; nerobia krik po nociach, ako draví kuvici iných dedín. Dievky sa tu veľmi poriadne držia, keď sa ktorá zle zachová, to tak býva, že odinakiaľ sa sem dajaká služobná dohrabe, keď už prichádza deň stonania. Sú také roky, kde sa ani nenarodí nezákonného dieťaťa. Jedným slovom, o našej obci môžem to povedať, že naša obec môže slúžiť za príklad mnohým iným obciam. Lebo veru, žiaľbohu, sú mnohé obce, ktoré sú na poľutovanie, a bol by už čas aby sa už raz spamätovali a nastúpily dobrú cestu kým je k tomu čas, lebo ak sa budú i naďalej tak zpravovať, zahynú a potom obyvatelia takých obcí môžu si vziať do ruky žobrácku palicu.

Velmi dobre účinkovali na náš ľud sv. missie v roku 1903. a 1904. vydržiavané, ktoré medzi iným aj tak udržujú medzi nami svoju spasonosnú pamiatku, že mnohí si pokúpili missionárske knižky v nemeckaj i slovenskej reči, v ktorej knižke sú utešené modlitby a znamenité poučenia mravnonabožanské pre detský, mládeňský a manželský stav. Dal by všemohúci a láskavý Boh, aby sa táto knižka rozšírila aj v iných dedinkách aspoň tak, ako u nás.

Čo sa politického položenia týče, v tejto obci, nakoľko dobre pamätám na slová nášho duchovného, je tu asi 40 hlasov, okrem jedného židovského samé katolicke hlasy. V celom veľko topolčianskom okrese z ohľadu počtu hlasov, naša malá dedinka stojí asi na prvom mieste, a veď — nakoľko som počul — má do tohoto okresu patriť vyše 80 dedín. Dá Pán Boh, že dľa príkladu nemeckých

kých katolíkov — ktorý v Nemecku na sneme vyslancov panujú — aj my všetci sa budeme statočne hrnúť pod práporom kresťanskej ľudovej strany k volebnej urne. My nechceme pri voľbách podporovaním zkazonosného liberalizmu biť pliecť na cirkev, na ľud a na vlasť, ako sa to vo Francúzsku dialo a deje; o ktorej krajine v Krestane som čítal také udalosti proticirkevné, ktoré mi až srdce stískali a do očí slzy tisly. My dobre vieme, že nielen ľudské a náboženské, lež i občianske a politické (volebné) povinnosti svoje máme plniť dľa svojho kresťanského svedomia. S Bohom!

Ján Mindus, roľník.

Verebely.

Pochválen Pán Ježiš Kristus.

Velactený Pán Redaktor!

Úctive prosím o uverejnenia týchto riadkov v našom oblúbenom «Krestane».

Volaktorý deň stretnul som sa s jedným židom, a ten mi povedal, že veru aj on čítal tie články, ktoré boli v «Krestane» uverejnené. Medzi iným aj to povedal: že darmo je, tomu je už ozaj tak, že židia najradšej sa klaňajú zlatému tefalu a vždy sú na tej strane, kde dajaký choseň a rebach očakávajú. Ponevác ale strana židovskoliberalná mala doposiaľ v rukách majetok štátny a vládu, preto židia vždy len s vládnu stranou držali. Ľud by darmo čakal od židov čisté presvedčenie, je toto vždy okorunované, obložené korunkami striebornými. Jejich mená a tak aj jejich presvedčenie, kupujú si oni po korune. Židia jedným slovom patria ku strane korunovanej: Jedon slúži za päť korún, druhý za dvadsať korún. Tieto peniaze pochádzajú ale z ľudového vrecka. Takto sú židia dvojakým spôsobom nepriatelja ľudu. Za jedno, že proti ľudu hlasujú a za druhé, že za tento špatný skutok pýtajú a prijmu peniaze, ktoré si ľud ťažko v potu tváre vyrába. To je celkom tak, ako keby nám dakto podpálil dom, a potom by za tento zločin pýtal od nás ešte peniaze ako odplatu. Aj naša vlasť je ako dom, a liberáli a židia ho podpalovali cez 38 rokov. Pri tom sebe žili bez statočnej roboty ako dajaký hmyz. Včul ale prišiel na psa mráz. Aj pri poslednej voľbe vystúpili proti nám, ale buchli. Teraz už máme takého ablegáta, ktorého si statoční ľudia vyvolili, čo nenasledovali vládu a peniaze, lež svoje čisté presvedčenie.

Tento ablegát prišiel k nám dňa 3-ho septembra. Ale sme si ho aj privítali. Ablegát volebného okresu zlatomoravského ani jedného žida nevidel u nás okolo seba. Kresťanskí obyvatelia išli mu ulíciami v ústrety, ale židia sa poskrývali. Nuž, pýtam sa vás, drahí občania kresťanskí, či židia takýmto chovaním sa chceli obrazit nášeho milovaného ablegáta, alebo to mala byť snád demonštrácia proti kresťanskému obyvateľstvu? Veď keď sa židia skováajú pred naším ablegátom a pred nami, skováajme sa aj my zavše pred nimi, keď nás hľadajú a chcejú s nami kšefty robiť. «Krestan len za krestana a vždy len s krestanom», to je moje heslo.

A preto, drahí bratia ľudáci, nasledujme toto heslo vždy a všade!

Štvrtý gazda.

Prievidza.

Pochválen Pán Ježiš Kristus!

Veľactený Pán Redaktor!

Ráďte prosím týchto pár riadkov uverejniť v našom obľúbenom «Kreštane».

Už je tomu veru dávno, čo som do toho nášho «Kreštana» nepísal. Nuž ale veď sme teraz mali mnoho roboty na poli. A to je prvá vec, aby si gazda, a ako hohoria ten sedliak, tie svoje roľičky poriadne obrábal. Keď naše hospodárstva máme v poriadku, potom sa už len dajako prekotúlame po tomto našom hrbatom svete. A keď príde na to, aby nás dakto do ochrany vzal, keď máme nejaké nepríjemnosti, nuž tu máme našu ľudovú stranu a tu máme «Kreštana», týchto nás neopustia. Veď včul aj inakší život žijeme ako voľakedy. Predtým zachodili s nami, ako keby sme ani ľudia neboli. Teraz už ale ľud trochu precítnul, a keď jedon alebo druhý grobiani s tým úbohým sedliakom, veru mu ten pekne, lež odhodlane povie, ako sa na chlapa patrí: «len pomali, veď aj ja platím na ten jejich chlebiček». A toto je tak v poriadku, nesmieme si dať grobianiť od tých, ktorých platíme svojimi mozolne vyrobenými haliermi. Ani to trpet nesmieme, aby sa nám kto vyhráždal, že nás vyhodí von z úradnej izby, alebo že nás hodí do áreštu. Veď ten úrad a tú úradnú izbu tiež len tá sedlač udržuje, a do áreštu nikoho neslobodno hodiť, len koho tam súd dla krajinských zákonov odsúdi. Pre nič za nič neslobodno sa teda s áreštami vyhráždáť. Toto si každý občan má zapamätáť, toho sa má držať.

Veď ale teraz musím jednu veľkú novinu napísať z nášeho mestečka. Novina táto je, že nášho rychtára pána Brestyenzskyho vyzdvihli z úradu. Nebolo na toto inej príčiny, len že pán Brestyenzsky povedal, že mu mandát ukradli. Na toto našlo sa deväť liberálov, ako: Gejza Csemiczky, Štefan Satmári, Ludvik Filac, Edmund Skyčák, Franc Hajdu, Móric Lutrusky, Ján Fogarasi a Karol Szilárd vzali to na seba a zažalovali pána Brestyenzskyno. Kráľovská sedria ho ale neodsúdila, lež doniesla výrok, aby sa počkalo, aký súd vynesie kráľovská Kúria. Pán Brestyenzsky s čistým svedomím môže očakávať výrok kráľ. Kúrie.

Ostatne to veľmi dobre urobili, že pána Brestyenzskyho práve teraz vyzdvihli z úradu. Prečo? Nuž 25-ho septembra začalo sa opäť pokračovanie v inkvizícii stravniva petície. Táto inkvizícia vedie sa v Nemeckom Pravne a v Handlovej a potrvá aspoň dva mesiace. Pán Brestyenzsky by tam nemohol osobne byť prítomným, keby bol v úrade. Preto som povedal, že to dobre urobili, že ho z úradu rychtárskeho práve teraz vyzdvihli. Pán Brestyenzsky je za to aj hlavnému županovi Turóczimu, aj jeho kamarátom iste veľmi povďačný. Aj sa tomu veľmi potešil, keď mu túto novinu židák Mendl povedal. Ostatne majte ľudia len trpezlivosť, bo to tá kráľovská Kúria rozhodne, či pánu Brestyenzskymu ten mandát ukradli alebo nie. My veríme, že kráľovská Kúria zruší voľbu, pri klorej liberáli tolko nepravostí popáchali, lebo však pravda na javo prísť musí, a tak potom ti deviatí rytieri, čo pána

Brestyenzskyho oznámili, zaiste sa utiahnu do kúta s dlhým nosom.

Ja ostatne o nedlho zas budem písať do «Kreštana», bo mi na tom záleží, aby svet poznal našich ľudí. Zatiaľ s Bohom!
Ludák.

Vyzvanie k predplateniu.

Predplatná cena našich novín je:

na celý rok	--- ---	4 koruny
na pol roka	--- ---	2 koruny
na štvrt' roka	--- ---	1 koruna

Do Ameriky: Na celý rok 8 korún. — Do Pruska na celý rok 6 korún.

Tíh ct. predplatiteľov, ktorí sú v Amerike alebo v Prusku a ktorí neposlali nám vyšoznačené predplatné, prosíme, aby si čím skôr vyrovnali svoje predplatné podľa hore označeného vyzvania.

Odkazy redakcie.

Do pozornosti všetkým: Kto chcete predplatiť alebo adresu svoju premeniť, alebo kto reklamujete, vždy len takto musíte sa u nás hlásiť: *Kreštan kiadóhivatala Bpest, IV., Ferencz-József-rakpart 27. szám.*

Dopisovateľ z Richvaldu. Ráďte prepáčiť, že Váš dopis neuverejňujeme v tomto čísle. Trochu sa opozdil. V budúcom čísle ho ale istotne donesieme. Zasláné chýry sa uverejnia.

Dopisovateľ z Privigye. Ozaj sme už dávno ničoho o Vás nečuli. Očakávame teda, že budete pokračovať. Z tých nepríjemností si nerobte nič. Príde čas a všetko podistým sa vyrovná.

O. M. T. Chicago. List sme dostali. Prajeme Vám zo srdca milosti božskej a všetko dobré v tom ďalekom cudzom svete.

Upozornenie. Viac ráz obrátili sa už ku nám jednotlivci s tým, zdá-liž je spoľahlivý ten alebo onen *ústav sprostredkujúci požičky*? — Otázka táto bude napozatým zbytočná, bo hľa my odporúčame, a síce veľmi vrele, jeden taký výborný ústav, ktorý je bezpodmienečne spoľahlivý, a nadto ešte aj je nie sprostredkujúci, ale *požičky sám prevádzajúci ústav*, tak že trovy prosredníctva môže si usporiť ten, kto sa tu uchádza o požičku. Tento ústav je: «Kisbirtokosok Országos Földhitelintézete» v Budapešti.

Ceny potravných článkov.

Úradne značené priemerné ceny za 100 kilogramov.
Pšenica: tisská K 15·80-16·80, peštianska K 15·60-16·70, belehradská K. 15·95-16·55, banátska (77 kilogramová) K. 16 00-16·50. — *Raž:* K. 12·45-12·85. — *Jačmeň* na krm K. 12·25-12·75. — *Ovos:* prvotriedny 12·50-13·10, druhotriedny 12·30-12·50. — *Kukurica:* K. 16·90-17·25. *Repica:* K. 23·80-24·20. — *Proso:* K. ————

Múka.

č.	0	1	2	3	4	5	6
K.	26:40	25:60	24:80	24:00	23:20	22:00	20:00
		č.	7	7 ¹ / ₂	8		
		K.	18:80	16:00	12:80		

Otruby: K. 09:60, hrubé K. 09:80.

Datelinové semä: lucerna K. 108:00 do 116.00 za 100 kilogr.

Zemiaky: ružové K. 05:00—05:40, žlté K. 05:60—6:40 za 100 kilo.

Strova: Veľký biely *bôb*: K. 18:00—19:00, tmavý K. 19:00—20:00, drobný K. 20:00—20:50, tarkavý K. 25:00
Hrach: K. 25:00—20:50 — *Šošovica* veľká čistá K. 36:00 46:00 — *Konopné semä*: K. 26:00—27:00. — *Lanové semä*: prima K. 18:00—19:00. — *Rasca*: K. 62:00—64:00. — *Mak*: sivý K. 53:00—54:00, modrý K. 56:00—58:00. — *Ladník*: K. 14:00 do 15:50. Všetko 100 kilogr.

Koloniálny tovar: *Cukor* rafinovaný K. 72:50—73:—50, kockový K. 74:00—75:00, kandis biely K. 81:50, žltý K. 71:50—72:50 za 100 kilogr. pobravnou daňou.

Petrolej: americký (*) vo veľkom prima K. 43:00 ruský (***) K. 41:00 za 100 klgr.

Lekvár: srbský (1904) K. 23:25—23:50, slavovský (1904) K. 00:00—00:00 za 100 kilogr.

Slivy: bosenské (100 kusové) K. 25:00 do 27:00 srbské (80—85 kus.) K. 27:00—27:50.

Sviňská masť: bpeštianska K. 156:00 do 157:00.

Slanina: vidiecka K. ————— mestská 3 kusova K. 152:00—154:00 za 100 klgr.

Spiritus: Rafinovaný tovar vo veľkom K. 138:50 do 139:50. Denaturalisovaný, k priemyselnými účelom jeden barill 40:50—41:00.

Každá Gazdina môže byť
píšna na svoju kávu!

Kathreiner
Kneipp sladová káva

tam, kde kávu pijú, ne-
môže nikdy chybovať!

o o o

Len pytajte túto kávu vždy v zatvorených bálkoch známkou »Kathreiner«, a neslobodno nikdy kupovať, čo sa otvoreno dáva!

K povšimnutiu: Každý kúsok mydla s menom **SCHICHT**, čistý a slobodný je každej škodlivej látky.

Schicht-mydlo!

(ináč jeleňa, alebo mydlo klúča)

je to najlepšie k upotrebovaniu
to najlacnejšie ku čisteniu šiat
a umyvaniu každého spôsobu.

Záruka: 25.000 korún platí firma Juraj Schicht v Aussigu bárskomu, čo je v stave dokázať, že mydlo s menom Schicht obsahuje v sebe dajakú škodlivú miešaninu.

Zázrak priemyslu!

V New-Yorku a v Londíne nešialani ani európejskú suchu zem a preto jedna na strieborné náradie fabrika nútenos vydela sa byť, že svoj tovar len za cenu roboty toho predá. Ja som splnomocnený, splnomocenstvo toto plniť a nazáklade tomto za 6 zl. 60 krajciarov nasledujúce náradie pošlem:

- 6 kusov veľmi fajnové stolové nože so pravdivou anglickou klingou
- 6 kusov amerického patentirovaného striebra vydlčky,
- 6 kusov amerického patentirovaného striebra jedacie ližice,
- 12 kusov amerického patentirovaného striebra kávové ližice,
- 1 kus amerického patentirovaného striebra polievkovú ližicu,
- 1 kus amerického patentirovaného striebra mliekovú ližicu.
- 6 kusov Anglická Viktoria spodnie táčne.
- 2 kusy imponantné stolové sviatniky,
- 1 kus tajnové cukrové sitko,

42 kusov spolu len 6 zl. 60 kr.

Tieto 42 kusy predtýmto 40 zl. koštovali a vul len 6 zl. 60 kr. v najľavnejšej cene je k dostaniu. Americké a patentované striebra je jedna s vonku a s nutra biela kova, ktorá striebornú farbu aj 25 rokov udrží začo ja garantujem. Svedectvom tomu, že tento oznam

neni klamstvo

zavazujem sa bar komu, komu sa náradie nepai peniaze spatky dat'. Nech nikto nezameška túto pohodlnú príležitosť použiť žeby si túto okrášľujúcu garnitúru nezaobstaral

ktorá utešeným svadbo a iným darom je, ďalej do každej lepšej domácnosti príliš je súca, k dostaniu je výlučne len u

A. HIRSCHBERGA

amerického patentirovaného striebra závod WIEDEN, II., Rembrandstrasse 19B. Teleron 14597.

Rozposielky na okolie s dobierkou alebo peniaze vopred v posaní. Ku tomu čistiaci prach 10 kr. Opravdivý len na boku vydiacu ochraňujúcou markou (zdravotná kova).

Výťah s tisíce uznajúcich listov: Sprvu zasielkou som úplne spokojný, prosím ešte jednu garnitúru za 6 zl. 60 kr. Koložvár barón Bánffy jeho exell.

prvu zasielkou som úplne spokojný, prosím ešte jednu zasielku. Kaloča, Ján Majorossy, kanonik.

Zasielku s jedacím servicom som obdržal, veľmi som spokojný nech mi ešte jednu takúto garnitúru 42 kusí na dobierku s amerického patentirovaného striebra pošlú.

Bozovič, Kr.-Sörnska st. S. Keresztes hlavný slúžny. Jej Excellentia, barónka Edelsheimova čo najvrelšie odporučala mne Váš stolový nábytok, prečo esadnm Vás, ráčte i mne dvojo takýchto nábytkov, po 6 zl. 50 kr. poslať.

Gr. Helena Tisza, rod Degenfeld-Schomberg. Zasielku som obdržal, veľmi som spokojný a budem to aj drulsým odporučať. Andrej Lehóczky kanonik a farár Zemplén-Szinna.

Sukne lodenové kus 65--70 kr.; grisetové 1 zl. 1.20 a vyše; zástery, košeľe šatky, pančuchy atd. všetko za výhodné ceny. Dalej odporúčam

Praktické deky na kone.

Tiež i k prikryvaniu čelade sa hodiace kus 1 zl. 50, 1.80, 2 zl. Spočtovon dobierkou zasiela tkáčska dielna Adolfa Jelínek v Lisku, p. Jimramov. Morava 5 kilová zasielka presvedčí každého o dobrej jakosti a neobyčajnej lacnote a povzbudí ku muobým ďalším objednávkam.

Pukúste a presvedčíte sa!

Ziadajte si cenník

Zdarma a bezplatne zašlem môj, v slovenskej reči, bohate ilustrovaný cenník, ktorý viac než 1000 obrazov obsahuje rozličných hodín, zlatých a strieborných predmetov ako aj hudobných nástrojov

Hanns Konrád

I. hodinová fabrika a exportní obchod BRÜX No. 1493. (Česko.)

Dozovca

hladá sa ku robotám pri repe, prisny a triezvy, vy-slúžení podofficieri maju prednost. Plat mesačne 60 kor. — Pri s odpovednom upotrebeni stála služba.

Prosobpisy treba zaslat na správu statkov grfa Apponyiho Nyitra-Jablonic.

Oznamy * *

* * prijíma

administracia

„Krest'an“

Budapest,

Szentkirályi-utca 28.

Lacné české perie.

5 kilo nové tmavé driapané 9 kor. 60 hal., lepšie 12 kor. Biele mäkké, jak páper 18 kor.— 24 kor. Biele ako snáh mäkké ak páper, driapané 30 kor. — 36 kor. Rozposielanie s dobierkou franco; zameneanie a nazpät prijíjae je pod touti výnimkou dovolenėjestli sa na poštové útraty vynahradia. **Benedikt Sachsel, Lobes 135** (pošta Pilsen Čechy.)

Jedine pravý

THIERRYHO BALSAM

Tento balsam slúži vnútorne. Je 1. Nedostizne pôsobivým liečivým prostriedkom pri všetkých nemocach pľúc a prs, mierni katarrh a zamedzuje výmety, odnima bolastný kášel a lieči 1 zastaralé nemoce toho druhu. — Pôsobí výtečne pri zánete v krku, v chriptani a pri všetkých nemocach krku atd. — 3. Zahája dôkladne každú horúčku. — 4. Hojí prekvapujúcim spôsobom všetké nemoce jatier, žalúdka a čriev, zvlášte žaludkove krče, koliku a trhanie v živote. — 5. Odníma hol'ast a hojí zlatú žilu a haemorrhoidy. — 6. Pôsobí ľahko odvádive čistí krv i ľadviny, odnima hypochondriu i fažkomysel'nost, podporuje chuť k jedlu a zažívaniu. — 7. Služi výtečne pri bol'asfach zubov, pri výžranich zuboch, hnulohe úst a pri všetkých nemociah zubov a úst, jako aj odstraňuje rihanie a neprijemný zápach z úst a žalúdka. — 8. Je dobrým prostriedkom proti hlistam pásmočníci a proti epilepsii, čili padúcej nemoci. — 9. Služi zovnútorne ako po divný liečivý prostriedok za dobro uznány na všetky rany, červstvé i staré, na jizvy, ružu, osýku, fistule, bradavice, **popáleniny**, zmrzlé údy, na svraby, podkožnice a výrazky, na rozpukané a drsné ruky atd', a odnima hol'asti a hucanie v hlave, trhanle, pákosniciu, hol'asti v ušiach atd', o čom jasné vysvetlenie dáva obšírný návod k upotrebeniu. — 10. Je to vôbec liečivý prostriedok, ktorý tak vnútorne, ako zovnútorne s nepochybným výsledkom dá sa užívať, ktorý je veľmi reálny a docela neškodný a v žiadnej rodine nemá jako prvá pomoc pri influenze, cholere s iných nákazlivých nemocach chýbať. Všimnime si teda vždy shora udané zelené známky ochranné! Kde neny žiadni sklad moho balsamu, tam objednávejme priamo a adressedujeme **„Lekárne u Anjela strážcu“ Adolfa Thierryho v Pregrade u Rohitsch-Sauerbrunnu**. Proti napodobizneniu chráni najlepšie priama objednávka z mojej fabriky. Stojí 12 malých alebo 6 dvojitých flasiček franko na každú stanicú Rakúsko-Uhorska 4 kor. Menej než 12 malých alebo 6 dvojitých flasiček sa nezasiela. Zasiela sa len proti predchodzému poukázaniu alebo dobierke obnosu.

Thierry A. lekárnik v Pregrade u Rohitsch-Sauerbrunnu.

Sila a účinok

pravej Centifoliovej masti

Pravá Centifoliová masť užíva: Pri bol'avých prsách šesťnedeľiek, pri zastavenom odtoku mlieka, ztvrdnutí prs. pri ruži, pri vseľjakých zastaralých úrazoch, otvorených nohách, ranách, slanom vredu, nábehých nosách i pri kostijedu, pri ranách úcho-dených, bodených, rezaných, drtných a strelných, k vytlahnutiu všetkých cudzích telies, ako: triesok, skla a dreva, plesku, brokov trní atd', pri všetkých podobraninách a narustoch karbunkoloci, novotvoroch a raku, pri červu v prstoch, vredocho nechto-v, ľ'uzgíroch pri nobách chodom rozboľených, spáleninách všetkých druhov, zmrzých údoch, preležani nemôcných, naderoch krvných, pri otoku uši a bol'avých detí atd. atd. Centifoliová masť čím staršia býva, tým je výtečnejšia v účinku! Je odporúčania hodné, mať vždy v rodine zásobu tohoto jedine svojho druhu zachovajúceho prostriedku. — Menej než dve krabice sa nezasielajú; zasielanie deje sa výhradne len proti predchodzému poukázaniu alebo dobierke obnosu. Dva tegliky s poštovým portom, nákladný M listom a obalom atd. 3 kor. 40 hal.

Jediný prameň objednávk je -

„Lekareň u Anjela stážcu **ADOLFA THIERRYHO** v Pregrada“ u Rohitsch-Sauerbrunnu.

Oba tieto, dotyčemo liečivosti jejich zvlášte výborné články, neny sú podobrene zkazlivosti, bo oproti čím sú staršie, tým väčšiu eenu maju a tým lepšej účinkujú, ani netrpia kroz zimu a horká, i možu rozposielaf sa v každej čiastke roka.

Zdarma rozposielame tlačenu knižočku, ktorá obsahuje výrazy vďakov a uznania nežičselných a mnohoročných odherateľov liekov mojih po celom svete. Túto knižočku rozposielanú pri predbežnom doposlani 20 hal. v listových kolchoch. Odherateľom našim doposielame knižočku franko a zdarma.

Sklady u lekárnik: **Jozefa Töröka a Dra Eggera v Budapešti a L. Vértes Lugos.**

DEMETER SOLUT. KALISUL FOGNAJACOL jehož najchýrečnejší lekári a professori s vytečným účinkom upotrebuju pri suchej nemoci (tuberkulosi), kašľani, zachripnutí, prsných a pľúcnych nemociah, katáre, astme, fažkom dýchani, suchom kašľani a gágorovných nemociah, horúčku a potenie zastavi. Pri detskom somárskom kašli Dolicin nevidané účinky preukáže. Cena 2 kor. hall. a kor. Dostať u **Kornela Demeter, lekárnik, v Szászváros-e, Iskola-tér 53., a v Budapešti u Jozefa Török lekárnik, Király u. 12.**